

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 1

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24   **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 1. – 772 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ЙОГО ІНСТИТУТІВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМОК КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ.	183
Волкова Дарія Євгенівна КРАЩІ ПРАКТИКИ ЄС ЩОДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЛЮДИНОЦЕНТРИСТСЬКОГО ПІДХОДУ В ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ	186
Панасюк Віта Миколаївна ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВОВИХ СТИМУЛІВ ТА ОБМЕЖЕНЬ В ПРОЦЕСІ СТАНОВЛЕННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВОПОРЯДКУ.	188
Животовська Ірина Юрійівна ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖЦЕРКОВНИХ ВІДНОСИН У ВИМІРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	191
Батан Юрій Дмитрович ПРАВО НА НАЦІОНАЛЬНУ БЕЗПЕКУ ЯК КОЛЕКТИВНЕ ПРАВО.	195
Ігнатова Анастасія Сергіївна ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: КОНСТИТУЦІЙНІ МЕЖІ.	199
Козирь Дмитро Валерійович ЛОКАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	203
Матковський Микита Сергійович ПРАВО ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ	207
Бугасенко Каріна Вікторівна ДО ПИТАНЬ ЩОДО ТЕОРЕТИЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ ВИОКРЕМЛЕННЯ ПРАВОВИХ ЦИКЛІВ.	209

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Беҳруз Хашматулла МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ПЕРЕД ОБЛИЧЧЯМ СУЧАСНИХ ГЕОПІЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.	212
Аракелян Мінас Рамзесович ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ МЕХАНІЗМІВ ЗАХИСТУ ПРАВ БІЖЕНЦІВ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГЕОПІЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.	215
Сурілова Олена Олексіївна СПІЛЬНА ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ТА ПОЛІТИКА БЕЗПЕКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ.	217
Акіменко Юлія Юрійівна ДИФЕРЕНЦІЙОВАНА ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ ЄС ЯК СКЛАДОВА ACQUIS ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС.	221
Белогубова Оксана Олександрівна ТОРГОВЕЛЬНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС У КОНТЕКСТІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РОСІЄЮ	223
Грушко Мальвіна Валеріївна, Димов Кирило Борисович ПРОПОРЦІЙНІСТЬ І РОЗРІЗНЕННЯ У ПРАКТИЦІ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ: МІЖНАРОДНО- ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОСІЙСЬКИХ АТАК НА ЦИВІЛЬНУ ІНФРАСТРУКТУРУ	225
Дронов Владислав Юрійович РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕГУЛЯТОРІВ В СФЕРІ МЕДІА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА КОМУНІКАЦІЮ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ АСПЕКТ	228
Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна ПОРУШЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ТА СУВЕРЕНІТЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ	230

стандартами, і мають бути тимчасовими, пропорційними, обґрунтованими та необхідними. Держава зобов'язана забезпечити ефективний захист і відновлення прав національних меншин після завершення правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 01.04.2025).
2. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. *Офіційний сайт Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення: 01.04.2025).
3. Про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні»: Закону України від 15.01.2025 р. № 4220-IX. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4220-20#Text> (дата звернення: 01.04.2025).
4. Щодо дотримання прав національних меншин (спільнот) та корінних народів в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України : Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини за період з 24 лютого 2022 року по 31 грудня 2023 року. *Офіційний сайт Омбудсмана України*. URL: <https://www.ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/%D0%A1%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%8C.pdf> (дата звернення: 01.04.2025).
5. Тест НМТ мовами національних меншин. *Освіта.UA*. URL: https://osvita.ua/test/advice/64510/#google_vignette (дата звернення: 13.04.2025).

Ключові слова: захист прав людини; права людини; міжнародний захист прав людини; національні меншини; етнонаціональна політика.

Keywords: protection of human rights; human rights; international protection of human rights; national minorities; ethno-national policy.

Козирь Дмитро Валерійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

ЛОКАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Розвиток локальної демократії та місцевого самоврядування в умовах війни та її наслідків є чутливими питаннями, які нині стоять на порозі двох важливих для української державності паралелей: збройної агресії проти України та переговорів про членство в ЄС.

Демократія не тільки право вибору, а також активна участь у рішеннях, що приймаються. Інструменти місцевої демократії дають громадам право голосу та дозволяють їм визначати власну долю.

Серед непередбачуваних, але найважливіших наслідків реформи місцевого самоврядування на основі децентралізації в Україні є посилення розвитку місцевої демократії, наприклад, шляхом впровадження моделей інклюзивної демократії в країнах зі сформованою та прийнятою демократією «Кодексу найкращих практик участі громадськості в прийнятті рішень» 1 жовтня 2009 року на Конференції міжнародних неурядових організацій Ради Європи [1]. Зокрема, це моделі «електронної участі».

Місцева демократія відіграє важливу роль у розбудові сильних і відповідальних громад. Це дозволяє мешканцям брати активну участь у прийнятті рішень та впливати на розвиток громади. Законом визначено конкретний перелік засобів участі місцевих жителів у місцевому самоврядуванні. Це загальні збори, місцеві ініціативи, громадські обговорення, самоврядування населення, дорадчі ради при органах місцевого самоврядування. Звичайно, цей перелік не є вичерпним і надає місцевій владі певну свободу визначати, як використовувати такі інструменти та можливість запроваджувати інші. Серед інших форм демократії – «бюджет участі» (громадський бюджет), громадську експертизу діяльності органів місцевого самоврядування, наглядові ради при комунальних підприємствах, запровадження на місцевому рівні таких форм демократії участі, як електронні звернення, тощо.

Електронні петиції стали для України важливим інструментом використання можливостей «електронної демократії» для вирішення проблем на національному та місцевому рівнях. Для багатьох країн Європи та Америки ця форма демократії участі є традиційним та ефективним інструментом посилення соціальної активності громадян та організацій громадянського суспільства. В Україні інститут електронних петицій отримав своє унормування в ст. 23-1 Закону України «Про звернення громадян», яка закріпила право громадян звертатися до органу місцевого самоврядування з такими петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції. Електронна петиція оприлюднюється на цих веб-сайтах упродовж двох днів, після чого розпочинається збір підписів у кількості та строках, визначених статутом конкретної територіальної громади. Після збору необхідної кількості підписів електронна петиція має бути розглянута уповноваженим органом та офіційно оприлюднена про результати її розгляду [2].

Ще однією успішною моделлю розвитку місцевої демократії участі в Україні стало громадське бюджетування, або «бюджети участі». Ця модель демократії участі виникла в Порту-Алегрі, Бразилія, наприкінці минулого століття і незабаром поширилася по всьому світу. Зокрема, у XXI ст. громадський бюджет з'явився в Бельгії, Великій Британії, Данії, Іспанії, Італії, Нідерландах, Німеччи-

ні, Франції, Швейцарії. У Польщі з 2011 року існує цивільний бюджет. Він працює майже у всіх великих містах – Варшаві, Кракові, Вроцлаві, Познані, Кельце, Сопоті, Любліні, Зеленій Гурі [6]. Зміст державного бюджету складається з представлення громадських ініціатив (проектів), які після підтримки місцевих мешканців зможуть отримати фінансування з місцевого бюджету.

Таким чином, жителі міста не тільки поповнюють місцеві бюджети, а й спрямовують їх використання на користь певної верстви суспільства. Додатково зазначаю, що відповідно до частини 4 статті 13 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» в редакції № 3703-IX від 09.05.2024, проведення громадських слухань є обов'язковим щодо проекту бюджету місцевого самоврядування.

Чи існує місцева демократія під час воєнного стану?

З 24 лютого 2022 року в Україні запровадив правовий режим воєнного стану, який передбачає певні обмеження, в тому числі конституційних прав громадян. Проте, ні Закон України «Про правовий режим воєнного стану», ні Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» не передбачають скасування повноважень органів місцевого самоврядування, крім військових відомств відповідних мікрорайонів. Це означає, що навіть під час воєнного стану органи місцевого самоврядування мають усі правові підстави для розробки та прийняття відповідних рішень щодо розвитку місцевої демократії. Після початку повномасштабного вторгнення РФ перед громадами постали нові виклики. Зокрема, за останні три роки в кілька разів зросла кількість внутрішньо переміщених осіб, які переїхали до нових населених пунктів. Виходячи з цього, органи місцевого самоврядування повинні не тільки розуміти, що ці особи мають повне право впливати на прийняття рішень, а й закріпити ці права в нормативній базі. Це не лише важливий аспект інтеграції ВПО, а й додаткова можливість для розвитку громади. Враховуючи наслідки одинадцятирічної збройної агресії російської федерації проти України, можливість для переселенців брати участь у місцевому самоврядуванні має вирішальне значення для їх інтеграції в нові громади. Тому Статут громади та інші правові способи безпосередньої участі в локальній демократії мають це враховувати. Співпраця між органами місцевого самоврядування та громадським сектором є ключем до розвитку. У громадах такі інструменти є, але деякі з них потребують доопрацювання, враховуючи інтереси та участь внутрішньо переміщених осіб у цих заходах. Зокрема, Статуту рекомендують чітко визначення поняття «житель» та можливість для ВПО використовувати відповідні інструменти для участі в місцевому самоврядуванні у прозорий та недвозначний спосіб. Необхідно додати відповідні розділи та інформацію на офіційні публічні сайти, щоб мешканці могли дізнатися та реалізувати своє право брати участь у прийнятті рішень.

Важливу роль відіграє місцеве самоврядування, оскільки метою місцевого самоврядування є забезпечення розвитку територіальних громад, спрямованого на розвиток усієї держави. Проте з початком повномасштабного

наступу рф перед Україною постало багато викликів, одним із яких стало питання забезпечення сталого розвитку місцевого самоврядування. Відповідно до цього місцева влада повинна вжити негайних заходів для забезпечення безпеки на місцях [3, с. 23-24]. Так, місцевій владі в районах розміщення переселенців у школах та інших закладах необхідно допомогти подолати цю ситуацію. Також важливо стимулювати економічну діяльність для створення робочих місць для цих категорій населення. Що стосується створення економічних стимулів для бізнесу в постраждалих регіонах, особливо у формі безмитних зон і податкових пільг загалом, місцеві органи влади мають менше фінансових інструментів, ніж держави, тому місцеві бюджети не повинні бути принесені в жертву, щоб подолати негативні наслідки економічного спаду [4, с. 85].

Війна, з одного боку, завдала значних збитків Українській державі та стала випробуванням місцевого самоврядування в Україні, а з іншого – мобілізувала наші ресурси у стратегічному напрямку. Насамперед, це пов'язано зі значним підвищенням взаємної ефективності державних органів, лідерів територіальних громад, представників громадських організацій. У результаті спільної роботи громади не лише зміцнюють власні можливості, а й відіграють важливу роль у зміцненні економічної могутності держави [5, с. 50]. Водночас територіальні громади забезпечують стабільність під час війни. Органи місцевого самоврядування займаються розвитком життя громади та забезпеченням соціальної стабільності.

Підсумовуючи результати дослідження, зазначаю, що розвиток і реформування місцевого самоврядування в Україні та за її межами сьогодні буде успішним лише за умови участі в цьому інструментарі різноманітних форм і моделей локальної демократії. Зрештою, демократія виросла та процвітала більш ефективно на місцевому рівні. Як ми побачили, велику роль у розвитку державного управління відіграє децентралізація. Після початку широкомасштабного наступу рф виникло багато проблем, які вимагали невідкладних заходів для забезпечення життєдіяльності територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Про звернення громадян : Закон України від від 02.10.1996 № 393/96-ВР. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Code of good practice for civil participation in decision-making processes (CONF/PLE(2009) CODE1). *CoE*. URL: <https://www.coe.int/en/web/youth/-/code-of-good-practice-for-civil-participation-in-decision-making-processes>
3. Жмаєва М. Ю. Місцеве самоврядування в Україні: виклики та перспективи. *Локальна демократія: роль громад та органів місцевого самоврядування : матеріали науково-практичного круглого столу* (Суми, 26 травня 2023 р.). Суми : Сумський державний університет, 2023. С. 23–26.

4. Лазор К. Місцеве самоврядування в умовах відновлення України: виклики та перспективи. *Місцеве самоврядування в умовах відновлення України: виклики та перспективи* : матеріали Міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 9 груд. 2022 р.) / за заг. ред. Л. Г. Комахи, В. С. Колтун, Ю. Ф. Дехтяренка. Київ : Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. 2022. С. 84–55.

5. Потапенко В. Г., Баранник В. О., Бахур Н. В. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу : Аналіт. доп. Київ, 2023. 54 с.

6. Klebowski W. Budzet partycypacyjne. Krótkahistoria i instrukcja obsługi. Warszawa, 2013. 237 s.

Ключові слова: децентралізація, збройна агресія, локальна демократія, місцева демократія, міське самоврядування, територіальні громади.

Keywords: decentralization, armed aggression, local democracy, local democracy, local self-government, territorial communities.

Матковський Микита Сергійович

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри конституційного права*

ПРАВО ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ГАРАНТІЯ В ДЕМОКРАТИЧНІЙ ДЕРЖАВІ

У сучасній демократичній державі право на доступ до інформації є однією з ключових конституційних гарантій, що забезпечує прозорість влади, підзвітність посадових осіб та реалізацію громадянами інших прав і свобод. Це право є не тільки елементом інформаційної відкритості, а й засобом контролю над публічною владою, запобігання зловживанням та корупції, а також основою для участі громадськості у врядуванні.

Конституція України закріплює право кожного на свободу думки й слова, а також на вільне отримання, зберігання і поширення інформації (стаття 34). Це положення є правовим фундаментом для формування загальної інформаційної політики держави, побудованої на принципах доступності, відкритості та справедливості. Більш конкретно це право врегульовується законом України «Про доступ до публічної інформації», який визначає порядок отримання інформації від органів державної влади та органів місцевого самоврядування [2].

У демократичній державі відкритість інформації є ключовим інструментом забезпечення довіри громадян до влади. Громадяни мають право знати, як приймаються рішення, яким чином розподіляються бюджетні кошти, яка кадрова політика проводиться в органах влади, які договори укладаються в інтересах суспільства тощо. Доступ до цієї інформації дозволяє людям формувати обґрунтовану громадську думку, брати участь у суспільному житті та впливати на процеси прийняття рішень.